

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معماری تامین مالی اسلامی دولت؛ ارکان، نهادهای ابزارها و الزامات

مجید کریمی ریزی و یونس سلمان

01 نهاد دولت؛ حدود و ثغور فعالیت آن

02 ساختار جریان و انبار مالی دولت (بودجه و
ترازنامه دولت)

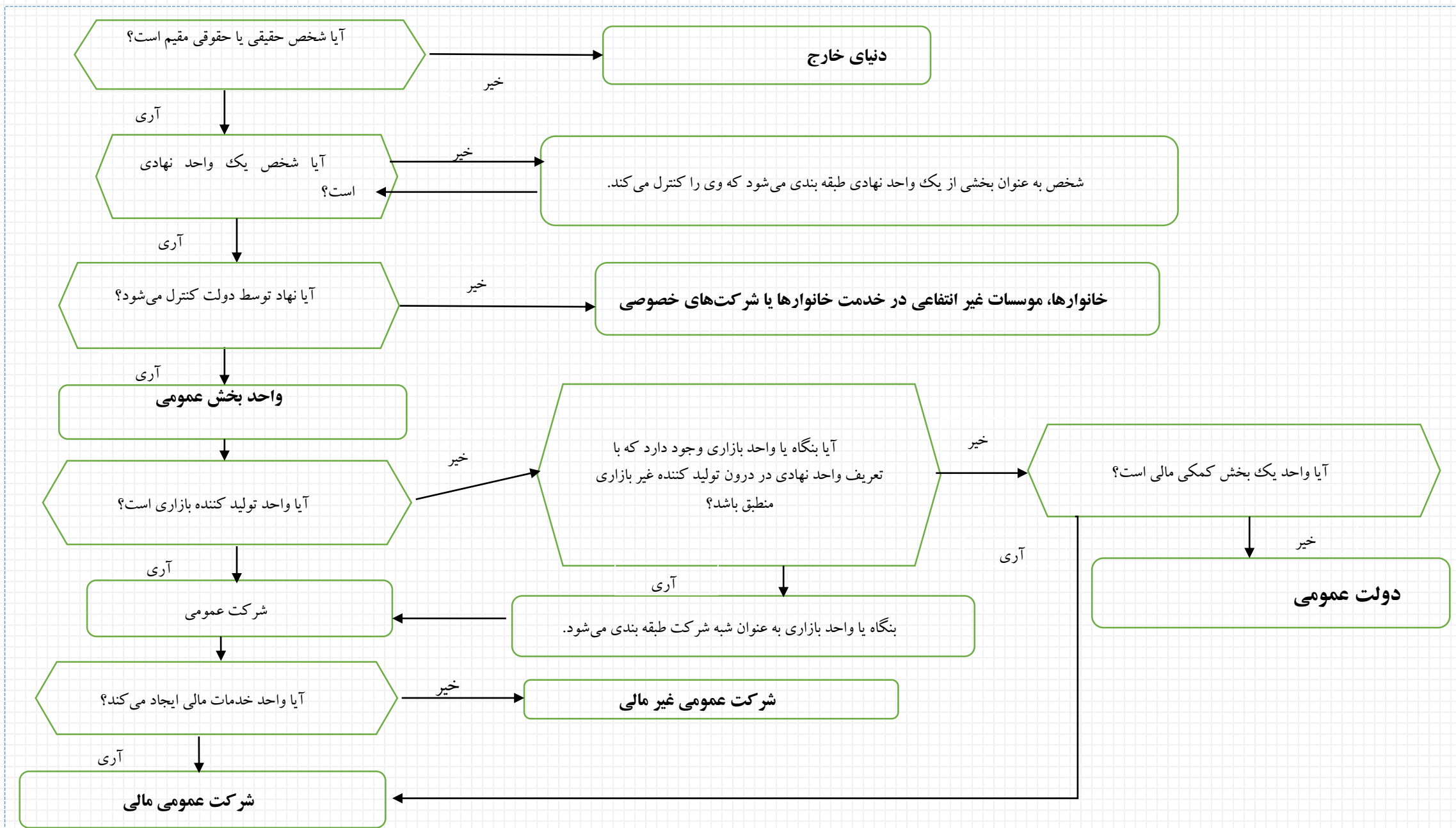
03 بازی پانزی: کسری بودجه ساختاری
و انباشت بدهی

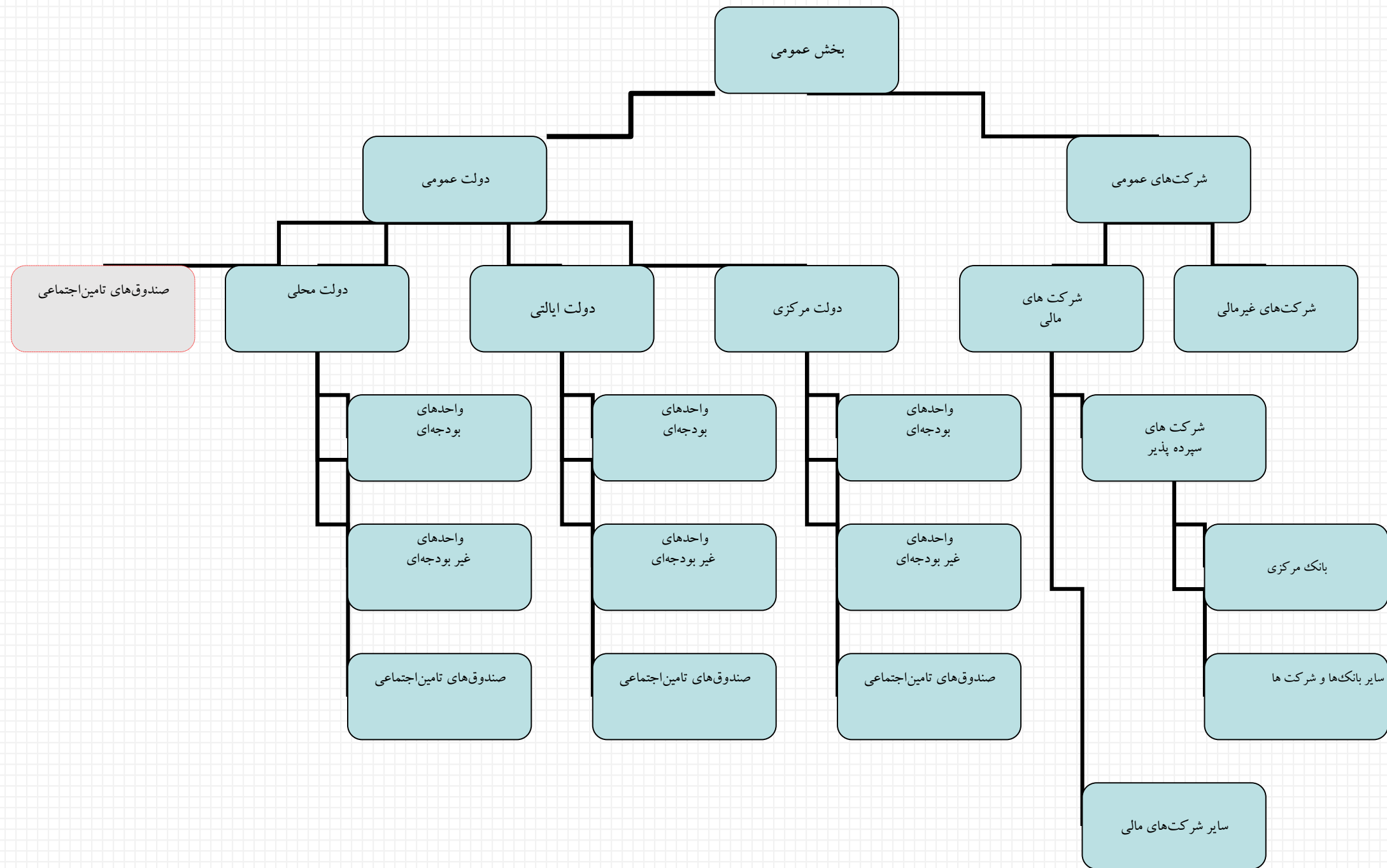
04 پیامدهای اقتصاد کلان بدهی‌ها و تعهدات
مالی دولت

05 ساختار سازمانی و نهادی جهت مدیریت
تعهدات و تامین مالی دولت

06 شیوه تامین مالی دولت بر اساس
ملاحظات اقتصادی، حقوقی و شرعی

07 جمع بندی و پیشنهادها

مروری بر ساختار مالی بودجه دولت

1

وضعیت تراز عملیاتی در
بودجه عمومی

2

وضعیت تراز خالص تملک
دارایی‌های سرمایه‌ای در
بودجه عمومی

3

وضعیت تراز خالص
تملک دارایی‌های مالی
در بودجه

وضعیت تراز عملیاتی بودجه طی دوره‌ی زمانی ۱۳۸۰-۱۳۹۴ (ارقام به هزار میلیارد ریال)

سال	پرداخت‌های جاری	اندازه کل بودجه دولت عمومی	نسبت مخارج جاری به کل بودجه (درصد)	تراز عملیاتی	نسبت کسری عملیاتی به مخارج جاری (درصد)
۱۳۸۰	۱۰۰/۹	۱۲۸/۹	۷۸/۳	-۴۷/۸	۴۷/۳
۱۳۸۱	۱۴۷/۶	۲۳۰/۰	۶۴/۲	-۸۵/۶	۵۸/۰
۱۳۸۲	۱۷۸/۳	۲۷۶/۲	۶۴/۵	-۹۹/۴	۵۵/۸
۱۳۸۳	۲۳۱/۹	۳۳۵/۷	۶۹/۱	-۱۲۸/۳	۵۵/۳
۱۳۸۴	۲۳۰/۹	۴۷۱/۰	۷۰/۳	-۱۳۰/۵	۳۹/۴
۱۳۸۵	۴۱۵/۸	۵۷۵/۰	۷۲/۳	-۱۸۴/۷	۴۴/۴
۱۳۸۶	۴۲۱/۳	۶۲۹/۶	۶۶/۹	-۱۲۳/۱	۲۹/۲
۱۳۸۷	۵۸۲/۷	۸۴۲/۲	۶۹/۲	-۲۰۳/۴	۳۴/۹
۱۳۸۸	۵۹۳/۸	۸۴۵/۳	۷۰/۲	-۱۲۷/۲	۲۱/۴
۱۳۸۹	۶۵۹/۳	۸۹۶/۱	۷۳/۶	-۲۷۵/۱	۴۱/۷
۱۳۹۰	۸۷۷/۷	۱۱۷۵/۳	۷۴/۷	-۳۳۳/۲	۳۸/۰
۱۳۹۱	۸۹۰/۰	۱۰۶۴/۴	۸۳/۶	-۳۲۱/۸	۳۶/۲
۱۳۹۲	۱۱۹۷/۶	۱۴۷۶/۸	۸۱/۱	-۴۸۰/۳	۴۰/۱
۱۳۹۳	۱۴۳۸/۳	۱۷۸۳/۲	۸۰/۷	-۴۶۰/۷	۳۲/۰
۱۳۹۴	۱۷۰۶/۹	۲۰۰۷/۴	۸۵/۰	-۵۹۲/۹	۳۴/۷

وضعیت تراز دارایی‌های سرمایه‌ای بودجه طی دوره‌ی زمانی ۱۳۸۰-۱۳۹۴ (ارقام به هزار میلیارد ریال)

سال	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	اندازه کل بودجه دولت عمومی	تراز سرمایه‌ای	نسبت مخارج سرمایه‌ای به کل بودجه (درصد)	نسبت مازاد سرمایه‌ای به واگذاری‌ها (درصد)
۱۳۸۰	۲۴/۴	۱۲۸/۹	۴۷/۹	۱۸/۹	۱۹۶/۷
۱۳۸۱	۵۴/۸	۲۳۰/۰	۴۸/۴	۲۳/۸	۸۸/۵
۱۳۸۲	۷۳/۸	۲۷۶/۲	۵۵/۲	۲۶/۷	۷۴/۸
۱۳۸۳	۷۲/۳	۳۳۵/۷	۷۹/۱	۲۱/۵	۱۰۹/۴
۱۳۸۴	۱۱۷/۶	۴۷۱/۰	۶۹/۷	۲۵/۰	۵۹/۲
۱۳۸۵	۱۴۵/۶	۵۷۵/۰	۳۷/۲	۲۵/۳	۲۵/۶
۱۳۸۶	۱۴۷/۸	۶۲۹/۶	۲۷/۰	۲۳/۵	۱۸/۳
۱۳۸۷	۲۲۳/۰	۸۴۲/۲	-۶/۴	۲۶/۵	-۲/۹
۱۳۸۸	۱۹۸/۲	۸۴۵/۳	-۳۹/۶	۲۳/۴	-۲۰/۰
۱۳۸۹	۲۱۲/۸	۸۹۶/۱	۲۲۲/۹	۲۳/۸	۱۰۴/۷
۱۳۹۰	۲۸۹/۰	۱۱۷۵/۳	۲۸۰/۹	۲۴/۶	۹۷/۲
۱۳۹۱	۱۵۲/۳	۱۰۶۴/۴	۲۷۶/۲	۱۴/۳	۱۸۱/۴
۱۳۹۲	۲۲۰/۲	۱۴۷۶/۸	۳۹۱/۹	۱۴/۹	۱۷۸/۰
۱۳۹۳	۲۹۹/۵	۱۷۸۳/۲	۳۳۲/۴	۱۶/۸	۱۱۱/۰
۱۳۹۴	۲۷۷/۰	۲۰۰۷/۴	۳۹۶/۶	۱۳/۸	۱۴۳/۲

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و محاسبات تحقیق

وضعیت تراز دارایی‌های مالی بودجه طی دوره‌ی زمانی ۱۳۸۰-۱۳۹۴ (ارقام به هزار میلیارد ریال)

سال	تملك دارایی‌های مالی (مخارج بهره‌ای)	واگذاری دارایی‌های مالی	اندازه کل بودجه دولت عمومی	نسبت مخارج بهره‌ای به کل بودجه (درصد)	نسبت تملك به واگذاری دارایی‌های مالی (درصد)
۱۳۸۰	۳/۶	۳/۴	۱۲۸/۹	۲/۸	۱۰۵/۴
۱۳۸۱	۲۷/۶	۶۴/۸	۲۳۰/۰	۱۲/۰	۴۲/۶
۱۳۸۲	۲۴/۱	۶۸/۳	۲۷۶/۲	۸/۷	۳۵/۳
۱۳۸۳	۳۱/۵	۸۰/۷	۳۳۵/۷	۹/۴	۳۹/۰
۱۳۸۴	۲۲/۵	۸۳/۳	۴۷۱/۰	۴/۸	۲۷/۰
۱۳۸۵	۱۳/۶	۱۶۱/۱	۵۷۵/۰	۲/۴	۸/۵
۱۳۸۶	۶۰/۶	۱۵۶/۶	۶۲۹/۶	۹/۶	۲۸/۷
۱۳۸۷	۳۶/۵	۲۴۶/۲	۸۴۲/۲	$\frac{3}{4}$	۱۴/۸
۱۳۸۸	۵۳/۳	۲۲۰/۱	۸۴۵/۳	۶/۳	۲۴/۲
۱۳۸۹	۲۳/۹	۷۶/۰	۸۹۶/۱	۲/۷	۳۱/۴
۱۳۹۰	۸/۶	۶۰/۹	۱۱۷۵/۳	۰/۷	۱۴/۱
۱۳۹۱	۲۲/۲	۶۷/۷	۱۰۶۴/۴	$\frac{1}{2}$	۳۲/۷
۱۳۹۲	۵۹/۰	۱۴۷/۳	۱۴۷۶/۸	۴/۰	۴۰/۰
۱۳۹۳	۴۵/۴	۸۲/۹	۱۷۸۳/۲	۲/۵	۵۴/۸
۱۳۹۴	۲۳/۵	۱۷۲/۸	۲۰۰۷/۴	۱/۲	۱۳/۶

ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و محاسبات تحقیق

| اقواز نامه دولت

دارائی‌ها	بدهی‌ها
دارائی‌های مالی داخلی	بدهی‌های داخلی
پول و سپرده	پول و سپرده
اوراق بهادار به جز سهام	اوراق بهادار به جز سهام
وام‌ها	وام‌ها
سهام و سایر حقوق صاحبان سهام	ذخایر قتی بیمه
ذخایر قتی بیمه	مشتقات مالی
مشتقات مالی	سایر حساب‌های پرداختنی
سایر حساب‌های دریافتنی	
دارائی‌های مالی خارجی	بدهی‌های خارجی
پول و سپرده	پول و سپرده
اوراق بهادار به جز سهام	اوراق بهادار به جز سهام
وام‌ها	وام‌ها
سهام و سایر حقوق صاحبان سهام	ذخایر قتی بیمه
ذخایر قتی بیمه	مشتقات مالی
مشتقات مالی	سایر حساب‌های پرداختنی
سایر حساب‌های دریافتنی	
طلای پولی و حق پرداخت مخصوص	
دارائی‌های غیر مالی	تفاوت خالص مالی
دارائی‌های ثابت	
ساختمان‌ها و یناها	
ماشین آلات و تجهیزات	
سایر دارائی‌های ثابت	
موجودی‌های تیار	
اشیاء گرانبها	
دارائی‌های تولید نشده	
زمین	
دارائی‌های زیرزمینی	
سایر دارائی‌های یا متشاء طبیعی	
دارائی‌های تولید نشده غیرمشهود	
	تفاوت خالص

مأخذ: 2001, GFS

بازی پانزی

پایداری بدهی های دولت
اصول تامین مالی مناسب

پیامدهای اقتصاد کلان بدهی‌ها و تعهدات مالی
دولت

○ نظریه‌های اقتصادی در ارتباط با مدیریت بدهی‌های دولت

■ اصل بارو-ریکاردو

■ نظریه کینزی

■ نظریه متعارف در ارتباط با تاثیر بدهی‌ها بر اقتصاد

■ اثر جایگزینی و مکملی دولت و بخش خصوصی با انباشت بدهی‌های دولت

■ بدهی‌های دولت و تعامل سیاست‌های پولی و مالی

■ تئوری رشد اقتصادی مبتنی بر بدهی

■ مساله‌ی پایداری بدهی‌های دولت

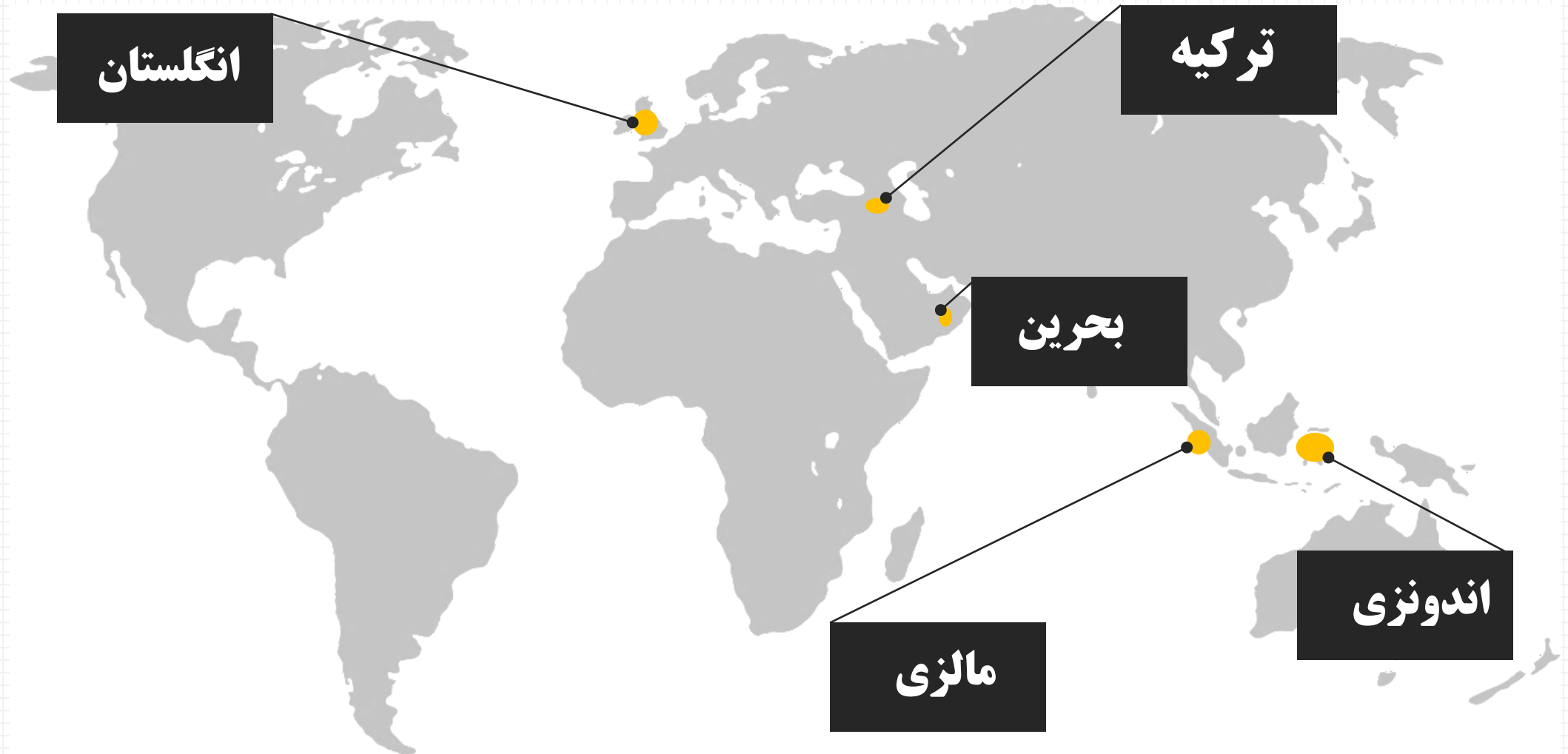
○ پیامدهای اقتصادی انواع بدهی‌های دولت بر حسب نهاد تامین مالی کننده

ساختار سازمانی و نهادی جهت مدیریت تعهدات
و تامین مالی دولت

- مفهوم نهاد مالی مرکزی در اقتصاد
- نقش و کارکردهای نهاد ذیربط اصلی نسبت به تامین مالی و مدیریت بدهی‌های دولت
 - مدیریت تعهدات و بدهی دولت
 - تأمین مالی دولت بخصوص از طریق انتشار انواع اوراق بهادار دولتی
 - برنامه ریزی بودجه و سیاستگذاری مالی
 - رصد و نظارت بر کلیه وزارتخانه ها و سازمان های دولتی از منظر فرایندهای مالی و تامین نیازهای مالی آنها
 - در برخی از کشورها سیاست‌های پولی نیز توسط این وزارتخانه انجام می‌شود
 - اخذ مالیات و تعرفه های گمرکی

شیوه تامین مالی دولت بر اساس ملاحظات
اقتصادی، حقوقی و شرعی

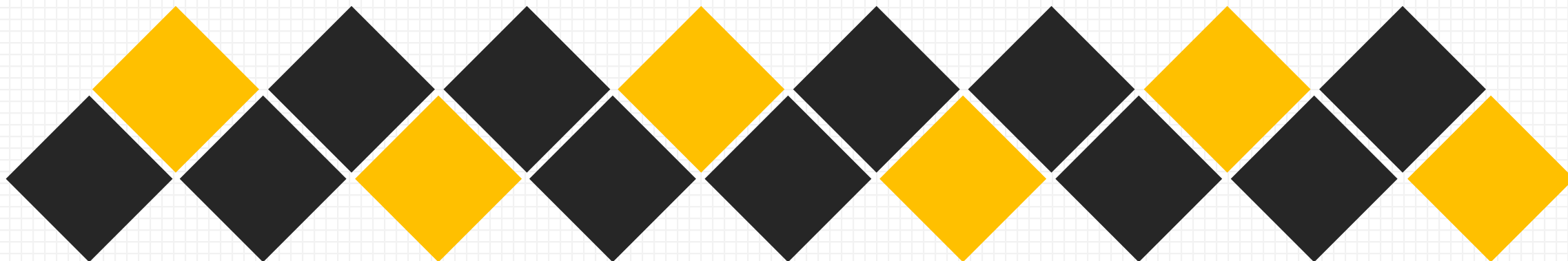
مروری بر وضعیت اوراق بهادار حاکمیتی در جهان

بررسی و تبیین انواع اوراق بهادار اسلامی متناسب با نیازهای تامین مالی دولت جمهوری اسلامی ایران

جمع بندی و پیشنهادها

استخراج ترازنامه تمامی نهادهای اقتصادی و تنظیم ماتریس مالی در اقتصاد

توجه به سیکل های تجاری در امر سیاستگذاری و رونق

ساماندهی پروژه های دولت با رویکرد بسته های سرمایه گذاری از نظر حجم و افق زمانی

نرخ های بازدهی اقتصاد به هم زده نشود، اصلاح زیر ساخت های مالیاتی و ساختار بودجه توزیع ریسک نه انتقال ریسک

پیگیری رتبه بندی صکوک دولتی

عدم انتقال بی نظمی و اختلال ها و ناکارایی دولت به بازار سرمایه و

شناسایی و ساماندهی دارایی های دولت

سیاست گذاری مالی و مدیریت بدهی از طریق تغییر ترکیب ابزارهای تامین کسری مالی دولت

(کوپن متناسب با عایدی)،

رفع مشکلات حقوقی مربوط به دارایی های مالی،

باز تعریف اوراق بهادار اسلامی مبتنی بر ملاحظات اقتصاد کلان

تامین مالی هزینه های سود و کارمزد استقراض از منابع داخلی و خارجی و اصل بدهی ها

نبود عنصر تسهیم ریسک در بسیاری از ساختارهای صکوک فعلی به دلیل تفکیک جریان وجوه از عملکرد دارایی پایه و بخش حقیقی اقتصاد

بازار اوراق شکل بگیرد تا سلطه ی مالی بوجود نیاد

نقض برخی از اصول شریعت در حوزه معاملات از طریق توسل به حیل (همچون بیع العینه) و ترکیب قراردادهای بحث برانگیز.

تامین کسری تراز عملیاتی

تامین هزینه ی تملک دارایی های سرمایه ای

رتبه بندی درجه اعتباری دلاری